

EESTI MAA-ARHITEKTUUR MÄLUS JA MAASTIKUL

Eesti Vabaõhumuuseumi ekspositsiooniplaan 2006—2013

KONTSEPTSIOON

EVMi püsiekspositsiooni kontseptsioon lähtub EVMi missioonist ja visioonist:

- **EVMi missiooniks** on Eestimaa elanike ajaloolise identiteedi kujundamine ja hoidmine Eesti omapärase kultuuriruumi säilitamise eesmärgil, olles ühtlasi väliskülalistele Eesti maaelu atraktiivselt tutvustav visiitkaart.
- **EVMi visiooniks** on olla rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline ja Eesti keskne maaelu minevikku ja tänapäeva ühendav mäluasutus, mida külastab oma elus iga eestimaalane ja Tallinna väliskülaline.
- **Indikaatorid:** väliskülaliste protsent üldkülastusest (50%); kuulumine võrgustikku, projektid, sihtrühmade kaetus programmidega, rahaline käive, sponsorlus, kõlapind meedias

Teema **“Eesti maa-arhitektuur mälus ja maastikul”** seob omavahel

- arhitektuuri – läbi EVMi ekspositsiooni näidiste ja *in situ* objektide;
- ajaloolised või kaasaegsed tegijad – läbi mälestuste, oskuste, arhiividokumentide ja kultuurimälu, läbi esindatuse EVMi püsiekspositsioonis ja väärtustamise kohtadel;
- külastajad – läbi kollektiivse ja personaalse mälu ning nende sümbioosi, läbi ajaloo ja tänapäeva tõlgenduste, läbi ühiskonna ja isiklike huvide ning vajaduste;
- kultuurimaastiku – läbi looduse seaduspära ja kujundajate mõtte.

Eesmärgid:

- Vastavalt EVMi missioonile on püsiekspositsioon kaasaegseid ekspositsioonivorme kasutades sillaks tuleviku ja mineviku vahel.
- Tervik pakub võimalusi nii indiviidi-, tegevus- kui teemakeskseks esituseks
- Püsiekspositsioon on värske tänu osalisele uuendamise- ja asendamisvõimalustele kas vastavalt üksikprojektide ja sihtrühmade vajadustele või aastateema muutustele.

Sihtgrupid:

- Eesti elanikud, kellest on eriline koht lastega peredel
- Välisturistid gruppidega ja üksikult
- Lastegrupid

EKSPOSITSIOONI TEMAATILINE ÜLESEHITUS:

A. PÄÄSLAD JA INFO

Ühtselt kaasaegne viitade ja siltide süsteem territooriumil

Kaasajal on kogu viitade ja siltide süsteem vanamoodne, amortiseerunud ja puudulik. Vajalik vahetada välja ilmastikukindlate, ühtse ja kaasaegse disaini vastu. Uute kujundamisel vältida rahvuslikus stiilis kitsi, kuna kaasaegne museoloogiline põhimõte nõuab vana ja uue selget eristamist. Kasutada piktogramme, läbivaks kaunistusmotiiviks värviline vööpaal.

- Õuesildid – talu väravas, madalad.
- Hoonete sildid – hoone välisseinal, A4 formaat
- Teeviidad – teede ristmikel (võib olla eesti ja inglise keeles)
- Välistendid – ekspositsioonikavas nimetatud kohtades, madalad suuremad alused teemakirjeldustega ja suured muuseumi kaardid
- Ajutised ja teisaldatavad infokandjad – vajalikud suurürituste korral info edastamiseks
- Kasutatavad keeled: eesti, vene, inglise, saksa

Vajalik tellida ühtne ja kaasaegne süsteem kogu territooriumi ulatuses.

Vana peavärv

Värvahoone valminud 1999. a. Vaba ruumi praktiliselt pole. Kasutusel piletikassana, käsitööpoena, infopunktina, laenusena. Parkla äärmiselt väike ja kaasajal ebarahuldav. Suurürituste puhul kasutusel täiendav ajutine parkla, täiendav piletite müük väljas.

- Mälestuskivi või -tahvel EVMi tähtsimatele loojatele: Karl Tihasele ja Olimpi Korzjukovile, eraldav iluhaljastus ja puhkevõimalus pinkidega (võib olla ühe grupi jagu pinke, et pidada EVMi sissejuhatav vestlus või olla grupi kogunemiskohaks). Kas lahendada koos praeguste infotahvlitega või eraldi võetuna?
- Käsitööpoes suurem osakaal EVMi ainesega ja firmasümboolikaga ning lastele mõeldud kaupadel ja käsitööesemetel. Ka firmasümboolikaga kaupade leidmisel lähtume sellest, et toode on tehtud Eestis. Käsitöökaubad peaksid enam eristuma mujal pakutavast (partnerite võrgu laiendamine). Koopiaesemed! Trükised (Eesti ajalugu tutvustavad). Raviteed, kommid, joogi müük.

- Senises “Raud ja Puu” majas Eesti suveniirpudelite ja eestimaise toidukauba müük.
- Eesti Vabaõhumuuseumi nimi väravamaja katusel. Katuseäärel jookseb ribana tekst: „Tere tulemast Eesti Vabaõhumuuseumi! Oleme avatud iga päev. Hobusõit. Kuie koolis haridusprogrammid suurtele ja väikestele. Pulga talus notsud. 2. nov hingedepäev....“.
- Väravamaja peaks enam töötama kui ühend käsitööpoest ja infokeskusest, mis töötab turundusdirektori poolt määratud infoliikumise skeemi järgi.
- Lähimõeldud reklaamistrateegia peaväravas ja territooriumil. Võimalus interaktiivseks info levitamiseks
- Turismifirmadele esitatav teenuste-toodete nimekiri, mida väravamajas müüakse: audiogiid, muuseumi juht (jm meie oma materjalid, märkides mis on eesti, mis võõrkeeltes) & muud vajalikud tarbed sõltuvalt nt ilmastikutingimustest (väike loetelu: vihmavarjud, kilekeebid).
- Arveldamine ka euros. Arvutiprogrammide ümberkohaldamine ja rahakäitlemise seadusele vastavaks viimine
- Jalgratta jätkuv laenutus, suuskade (nagu vanasti, paned oma saapas jala rihma alt läbi), kärude, “pepukate/mattide” vm istmikualust, kepikõnni atribuutika laenutus, piknikukorvi (kraam jõupaberist kotis) tellimine (kõrtsist saab kätte)

Uue peavärava kompleks

Sarnased nõuded vana peavärava teenindusele. Kuna kõrval on EVMi Lõuna-Eesti regioon, siis peab uus hoone sinna kõrvale sobima. Lahendatakse turismigruppide pääs muuseumisse ja parkimine. Mõelda läbi olemasolev ja täiendav teede võrk turistide liikumiseks turismiattraksioonina olevate hoonete ja saarte tsooni vahel. Praegu ei ole piirkond veel atraktiivne. Mõelda kaldajoonete ja loodusele.

- EVMi adminhoone – terve muuseumi personal on ühes hoones koos, kaasaegsed tingimused.
- Pääs la turismigruppidele atraktiivne, kiiresti läbitav, info kättesaadav, kaasaegsed sansõlmed, kohtumispaik, hargnemispaik.
- Keskköök kõigile muuseumi toitlustuskohtadele
- Avatud fondihoidla – võimalik esitada esemeid gruppidega, saada infot arvuti vahendusel, moodustada kaasaegseid interjöörinäidiseid, esitada kogusid näitusesaal
- Kanut
- Tallinna fondihoidla
- Parkla – kindlasti suunatakse sinna kõik bussituristid. Arvestab suurürituste rahvahulgaga.

B. OLEMASOLEV VANA EKSPOSITSIOON

Eksponaathooned (riiklikud museaalid) on ehitatud aastatel 1957—1999. Ületoodud originaalhooned, mis pole püstitatud aktiivseks kasutuseks (vana muuseumi kontseptsioon välistas elavad tegevused). Ehitised vajavad pidevat hooldust, remonti, probleemid niiskus- ja seenkahjustustega. Küttekolded ei ole esialgselt mõeldud kasutamiseks. Vaid üksikud ahjud on viimase 10 aasta jooksul ümber ehitatud vähese koormusega kasutuseks. Hooned ei talu kasutuskoormuse kasvu. Õuede tallamine probleemne. Sagedased aedade parandused. Katuste vastupidavus konserveeriva mikrokliima puuduse tõttu 5—10 aastat.

Säilivuse parandamiseks vaja lahendada mikrokliima probleem, tuulutamine, temperereerimine, pidev seire ja seinte kuumatöötlus. Seenkahjustuste ilmnemisel kohene radikaalne sekkumine.

Kõikide õuede juures ei ole elektrivarustust. Kommunikatsioonitrassid ja vesi kas puudub või on amortiseerunud.

Hoonetel tuletõrjesignalisatsioon anduritega, mis väga tundlik. Kütmise korral eriolukorrad, mis lahendatud vastava eeskirjaga, kuid riskid ei ole maandatud. Hoonetel puuduvad liikumisandurid varguste ja vandaalitsemise informeerimisest. Kogu signalisatsioonisüsteem on juba 5 aastat vana – tänapäeva elektroonika nõuab sagedast uuendamist. Turvakaamerad territooriumil amortiseerunud, ei anna piisaval hulgal informatsiooni. Turvalisusrisk väga kõrge.

Kuigi vana ekspositsiooni suureks eeliseks on autentsus ja elavad esitused, on programmis hoonete säilivuse tagamiseks igapäevaselt pakutud tehniliste vahendite kasutamise võimalusi. Probleemiks saab seadmete ilmastiku- ja tolmukindlus. Valguskaabli paigaldamine taludeni.

Sassi-Jaani – sissejuhatav õppetalu

Läänemaa 19. saj alguse pärisorja talu

- Rehetoa ja rehealuse arhitektuurinäitus uuendatud kaasaegse disaini ja valgusefektidega, aganikus ajastukohaste piltidega slaidide ja etnograafiliste filmide näitamine. Külastajal pingil istumise võimalus.
- Stendide allosas on arhitektuuriga seotud küsimused-ülesanded lastele.
- Sassi-Jaani talu lugu kambris – vaadata kujunduse uuendusvajadus üle komplekselt kogu talu disainiga
- Aitades esemenäitus uuendatud disainiga, võõrkeelset sisu rohkem.
- Kasutatav käsikivi aida mademel.
- Laudas seintel suured loomade pildid, selgitused eesti tõugudest. Audiovisuaalne mäng nupule vajutamisega – koduloomade hääled, millele vastab perenaise või peremehe manitsushäääl. Lauda kõrval püstkoja juures puust lehm, mida saavad lapsed lüpsata. Lauda vahelikus saab puust elukõrgust hobust vankri ette rakendada – originaalesemete fotod ja õpetus seinal, lapsed kasutavad puust lihtsaid ja mõninga sarnasusega esemeid.

- Aiamaal erinevad köögi- ja põlluviljade silditatud peenrad. Teemakohased tegijad: talumees – mõisnik – Jõgeva sordiaretajad. Vastav välisend tekstidega
- Õuel nädalavahetuste traditsioonilised Leigarite kontserdid. Selleks tehtud talu tarbeks kergelt teiseldatavad kokkupandavad õuepingid, mida hoitakse aganikus. Esinemise ajal on välja pandud Kristjan Toropi ja Leigarite lugu ning esinemise kava.
- Sassi taluvalvuri isikuomadused ja tegevused: a) hea suhtleja, teab tutvustada ekspositsiooni ja tunneb talurahvaajalugu (oskab vastata küsimustele). Räägib nii vene kui inglise keelt. b) käsitöö tegemine ei ole siin talus oluline. Mõned võtted tulevad kasuks siis, kui inimesi pole (heegeldab või koob); muul juhul tuleb ikka külalistele vastu ja annab talu võimalustest infot ning juhendab lapsi c) võimalus müüa janulistele vett ja kalja.

Köstriaseme – köstri elamine ja pere tegevus

Läänemaa 19. saj II poole renditalu

- Talu perenaine (valvur) aktiivne suhtleja, kes tutvustab talu hooneid, köstrite lugu, vajadusel käsitöömeister lisaks, kes õpetab mingit käsitööd või tegevust.
- Aia ääres pinumaa
- Pleekaed kevadel
- Tegevust saab arendada suveköögis, kus (turvalisel ajal) pajas lõnga värvimine või ravimtaimedega tegelemine. Lõngast ja õlest mänguasjade tegemine koos lastega.
- Riideaigas olemasolev nukkmannekeen. Klaasuks asendada madalamaga.
- Eeskambri kostab lindilt vaikset harmooniumimängu.
- Kangastelgedel töötav käsitööline (neil päevil harmooniumi lint ei tööta).

Nuki – käsitöökoda

Lääne-Eesti kehviku (sauniku) elamu

- Erinevatel päevadel vööd, pastlad, kingsepp, korvipunuja, pillimeister jms. Informatsioon käsitööoskustest vastavalt esinemisele. Käsitöömeister on ka taluvalvuri kohustes.
- Laudas väike stendiekspositsioon Läänemaast tänapäeval – talupiltidest, inimestest, maaturismist jne. Võib olla igal aastal uus teema, vastavus aastateemale.
- Juurviljaaed hoone tagaküljel – tuleb rajada, praegu pole

Pulga – Kontonite elu-olu, kaasaegsed ajutised näitused

19. saj keskpaiga Põhja-Eesti renditalu

- Laudas sead, kanad

- Rehealune ajutiste näituste ruum, kus kindlasti ka arhitektuuri-uurimise programmist väljakasvanud kaasaja miljööväärtuslike piirkondade ja inimeste etnoloogilised näitused, mis seotud ka teema-aastaga
- Informatsioon Kontonitest lisalehtedel, mille saab talu perenaiselt
- Eeskambris käärimine ja ketramine teatud päeval
- Küna raiumine õues teatud päevadel
- Nädalavahetustel lastele mängude õpetamine õuel
- Turvalisel ajal suveköögis seasöögi keetmine pajas
- Köögiviljaaed
- Talutööd kevadel ja sügisel
- Perenaise isikuomadused ja oskused: loomade talitamine (seakartuli keetmine), põlluharimine, lastega mängimine (loomade talitaja tuleb nii või teisiti palgata). Hea suhtleja.

Aarte – kalur ja Soome mõjud

Põhja-Eesti kaluri 19. saj II poole väiketalu

- Aktiivne perenaine selgitamas talu lugu, röstib ja jahvatab kohvi, pakub maitsta.
- Käsitöömeister teeb teatud päevadel lapitekke. Need on käsitööpoes müügil
- Ühes võrgukuuris salapiirituse teemal väljapanek, teises Põhja-Eesti täna, kalurid täna jms
- Vilja- ja kartulipõld

Nätsi tuulik ümbrusega

Lääne-Eesti külatuulik 20. saj algusest

- Nätsi tuuliku juures veskile tulnud peremehe vanker (võimalik toodete müük, mis pakendatakse nn väikestesse viljakotikestesse või mattide kaupa).
- Nätsi tuulik töötab elektriliselt
- Teeristil, mükliku puu juures praeguses suitsetamise nurgas loodusesse sobiv muhe mitmekeelne stend piibutõmbamisest ja tubakast Eestis, mis lõpeb lustaka manitsusega suitsetamise kahjulikkusest tervisele ja ohtlikkusest kaaskondlastele ja EVMile.
- Kivikülvi metsa veeres, põllu veeres ja mere kaldal pinke, teisaldata WC
- Lisaesinemispaik tellitud gruppidele tuuliku juures lagedal väljal

Pritsikuur – tuletõrje ajalugu

Järvamaa 1928

- Olemasolev ekspositsioon nukkmannekeeniga
- Priitahtlike pritsimeeste esinemisi muuseumis (iga suvehooaja uue kuu alguse tervituseks)

- Plats, kuhu saab kujundada tuletõrjajate harjutusplatsi (ronimise sein, purre jms).

Kahala vesiveski

Põhja-Eesti väikeste jõekete veski 19. saj lõpust

- Tiik puhastatud ja paisutatud – vee varumise probleem, tiigi põhja kindlustamine, ringvarustus veega
- Tiigi juures pingid puhkamiseks ja suitsetamiseks
- Vesiveskis sees töötav veski makett
- Lindilt tuleb veski töötamise mürin
- Veski valvur oskab anda seletusi ja jälgib maketi ja heli toimimist. Soovitavalt meesvalvur
- Veskisillal sumedatel õhtutel veskisillakontserte

Tuulikute mägi

- Pingid külastajatele mäel puhkamiseks
- Sutlepa tuulikul info tuulikus olevatest seinakrikseldustest
- Pinkide juures selgitav tekst saarte sumbküladest ja plaan EVMi sumbküla detailplaneeringuga

Jaagu – Muhu kehvikulood

Platsimehe väiketalu Muhust 19.-20. saj vahetusest

- Õmbleja ekspositsioon, taustaks igapäevaselt lindilt õmblusmasina vürin ja õmbleja muhukeelne lauluveeretuse ning vestlus õmblustöö tellijaga
- Teatud päevadel ja töökindla õmblusmasina olemasolu korral võib ekspositsiooni elustada elava õmblejaga.
- Talus võib olla peremees, kes suhtleb aktiivselt külastajaga. Peab panema tähele, et ei kasutaks 1. isikus rääkimisel vale murrakut. Soovitav on 3. isikus interpretatsioon.
- Võimalikud kaasaegse kunsti installatsioonid – vana ja uus ehmatavalt koos

Kolga – hiidlaste naljatused

19. saj II poole Hiiumaa renditalu, suurpere ja maja areng

- Võrgukudumine ja parandamine käsitöömeistri või tööd tundva talu perenaise abil.
- Pliidi all väike tuli (turvalisuse erilised nõuded!) ja pakutakse teed, perenaine teeb ka käsitööd. Võitegu erinevate moodustega teatud päevadel.
- Rehetoas lindilt hiidlaste naljajutud, külastajal võimalik pingil istuda ja kuulata
- Perspektiivis teha tulekahjus hävinud aida-lauda-raida koopia, kus saaks vajadusel hoida lambaid.

Roosta – pärisorja majapidamine, rahvameditsiin

Vanim EVMi originaalne rehemaja. Lääne-Saaremaa 18. saj II poole pärisorja talu.

- Lindilt kilgi laulmine.
- Reheahju elektrilised hõõguvad söed. Peerg on otsast hõõguv (elektriliselt).
- Paargus teatud päevadel õlletegu
- Saunas kupupanemise mannekeenid, selgitav tekst seinal (2006), lindilt vaikne loits ja haige oigamine (2007)
- Talu perenaine aktiivne suhtleja

Palvemaja – vennastekoguduse (hernhuutlaste) palvemaja 1780. aastaist.

- Lindilt hernhuutlaste laulud ja palvetund, külastajal on võimalik pingil istuda ja kuulata

Jüri-Jaagu – muhulaste oskused, ehalkäimine

Muhu 20. saj alguse renditalu

- Aidas ehalkäimise mannekeenid, lindilt kandlemäng ja noorte kudrutamine, seinal ehalkäimise seletus
- Rehemajas vahel puutöömees töötamas, pressrauaga pressimine
- Sauna ees pesu pesemine teatud nädalapäeval, saunavihtade tegemine (õigel hooajal)
- Elektrivarustus väljakul esinemisteks, pinkide varu
- Külaväljakul kiik ja Igaküla kaev. Sügislaad ja kontserdid.
- Laudas külastajate WC ja vesivarustus.

Võrgukuurid ja rändpüügimaja – kalurid saartel

- Rändpüügimaja tänapäevasest osast nädalavahetustel joogi ja näkside pakkumine
- Kalavõrkude kuivatamine vabeaial
- Nädalavahetustel rannast paadisõit
- WC üleval mäel
- Alvi võrgukuuris saarte ja selle inimeste tänapäeva kajastav fotoekspositsioon
- Kalur paadivalves ja sõidutaja

Rusi – skulptor Raudsepa ekspositsioon

Kagu-Eesti 19. saj lõpu renditalu

- Rehetoa Raudsepa ekspositsioon (uendada) ja infolehed kaasavõtmiseks
- Joogi pakkumine, aktiivselt suhtlev perenaine
- Laste kunstilaagrid, aidas või õues laual võimalik teatud päevadel lastel voolida, eeskujuks Raudsepa tööd
- Laudas võimalik hoida loomi (vajadusel)

Ritsu – Lõuna-Eesti kehvik, tänapäev Võru-, Valga-, Viljandi- ja Põlvamaal

Lõuna-Eesti popsi majapidamine 19. saj lõpust

- Rehealuses kaasaja Lõuna-Eestit ja inimesi tutvustav fotonäitus
- Seente ja marjade korjamisest, “metsakohin”
- Perenaine aktiivne suhtleja.

Kalma tuulik

Hollandi tuulik 1897 Torma kihelkonnast

- Tuulik külastamiseks avatud
- Stendid vanade tuulikute info ja piltidega, analoog H. Talvingu raamatule ja seal olnud erakoguja piltidele.
- Veskimees aktiivne suhtleja

C. AASTARINGSEKS AKTIIVSEKS KASUTAMISEKS KOHALDATUD VÕI E HITATUD ORIGINAALSED EKSPONAATHOONED

Eksponaathooned (riiklikud museaalid) on ehitatud viimase 15 a jooksul (väljaarvatud kabel) ja need on kas planeeritud või planeeritakse oma kontseptsioonilt elavaks museoloogiliseks vahendustööks. Selleks on lahendatud elektri, soojuse ja vee probleem. Küttekolded on ehitatud kütmiseks ja kasutamiseks, vajavad perioodilist tuletõrjealast kontrolli. Et tegemist on aga riiklike museaalidega ja originaalhoonetega, tuleb järgida museoloogilisi põhimõtteid ja säästlikkust. Osa ruume ei ole külastamiseks avatud või on piiratud nõörtõkkega (võimalik ka klaastõke), originaalesemed ei ole mõeldud kasutamiseks.

Sepa – käsitöölise majapidamine

Lõuna-Eesti sepa majapidamine 20. saj algusest

- Aastaringselt kasutatav, köetav pliit, tee pakkumine, käsitöömeister
- Sepp sepikojas töötamas
- Laudas lambad
- Lasteprogrammid

Kutsari-Härjapea – aastaringne taluelu 1930. aastatel, arhitektuurinäitus

1930. aastad Mäetaguse valla Härjapea talus (konkreetne ja personaalne)

- Elumajas ajastukohane Härjapea pererahva elu tundev ja selgitav perenaine, kes teeb leiba, valmistab enda tarbeks lõunasööki, pakub soovijatele taimeteed. Võimalik paigaldada kangasteljed (eriti talvel).
- Talu on külastamiseks lahti aastaringselt ja temperatuuri hoitakse kütmisega

- Ärklikorrus ei ole kõigile külastajatele avatud (hoone ja külastaja turvalisus). Sinna pääseb vaid spetsiaalhuvidega (10 in) väikesearvuline grupp koos muuseumitöötajast giidiga.
- Vanas rehealuses kaasaegse kujundusega stendinäitus “1920.—40. aastate maarahva ideaalkodu”. Avatud suviti.
- Õuel viljapuu- ja lilleaed
- Perspektiivis uus puhaslaut, kuhu saab paigutada näiteks hobused
- Väljavahelduse arendamiseks uus põllumaa kõrtsi vastu lagedale kohale (vajalik maa põhjalik ümbertöötlus ja ettevalmistus)
- Nulli-Maie saunas võrkseinale projitseeritud laval istuv seltskond, kes loobib kerisele vett ja vihtleb. Lindilt taustaheli särina, vihtlemise, mõnuümina ja rahvajutuga. Suveköögis saunaukse kõrval seinas võõrkeelsed tegevuse lühiseletused

Sutlepa kabel

Lääne-Eesti ja rannarootslased

Ruumide kütmine on välistatud, kuna 1699 aastast pärinev hoone ei ole mõeldud soojaks kasutuseks. Igasugune sellealane sekkumine võib hoone hävitada.

- Kasutatav aastaringselt vaid erinevateks kiriklikeks teenistusteks
- Suvehooajal ja suurüritustel lindilt pidev vaikne rahvalik vaimulik muusika
- Kiviaiaga ümbritsetud surnuaed ristidega (provisoorne)

Kuie kool

Hoone Järvamaalt 1878, ekspositsioon 1910.

- Kuie ehituslik viimistlemine (vooderdamine, krohvimine)
- EVMi koolituskeskus kõigi seniste programmidega
- Suvel on koolmeister klassis tavakülastajaid vastu võtmas ja nendega aktiivselt tegelemas, kooliteenija õues lastega mängimas. Talvel perenaine tegeleb aktiivselt ka üksikkülastajaga.
- Teatud päevadel küpsetatakse praeahjus saia või valmistatakse sööki
- Koolmeister Jaan Jaama lugu
- Õuel lastele mängud
- Võimalus suurtest klotsidest ehitada rehielamu
- Kodulinde õuel, jänessed, kass
- Kooliaed rajada, kus aiakujundus kindlat ajastut esindav, vastav info
- Riiehoius stend informatsiooniga kooliharidusest Eestis
- Laudahoones (tulevikus rajatav) panipaik, kodulinnud.

Külapood (provisoorne)

Hoone ületoodud, EVMis püstitamata. Järvamaalt 1920.-30. aastad. Saab riiklikuks museaaliks.

- Huvipakkuv ekspositsioon koos kaupade müügiga aastaringselt 5 päeva nädalas
- Tagaruumis töötab rätsep, kes õmbleb teatud päevadel muuseumi üritusteks vajalikke kostüüme.
- Ekspositsioon maakauplustest läbi aegade tänapäevani. Tänapäevased kauplusepidajad kui tegijad maal.

Seltsimaja (provisoorne)

Leitud Rabasaare turbatööstuse asulast, 1938-1958. Saab riiklikuks museaaliks. Erandkorras on võimalik ehitada ka koopiana, kuna originaalhoone saamise võimalus on küsitav.

- Informatsioon seltsitegevusest, -tegijatest ja -majadest Eestis
- 1958. a punanurga väljapanek
- Info turbatöölise asulast ja kultuuritöö „iseärasustest” nõukogude võimu tingimustes
- Etendusi korraldab SA Eest Kirjavara ja Rahvapärimuse Selts “Loomine”
- Etenduste jm ürituste õhtul töötab ajastukohane puhvet
- Ringide ja seltside töö, Leigarid
- Vihmase ilma tegevused
- Päevased kroonikafilmi näitamise seansid

Šveitsi villa – baltisakslased suvitamas (provisoorne)

19. saj lõpust II Maailmasõja lõpuni. 1870. aastast pärinev originaalhoone seisab muuseumis *in situ* (praegune administratsioon). Vajab kapitaalremonti, uute kihistuste eemaldamist, ringrõdu taastamist jms. Muinsuskaitse alla kuuluv objekt.

- Kuni hoone on kasutatav muuseumi administratsioonina on väljas tahvel hoone, omanike ja suvemõisate teema tutvustusega
- Pärast uue adminhoone valmimist on villa eksponaathoone pühendatud baltisakslaste teemale, praegune laborihoone on suvekohvik. Puukuur lammutatakse sellelt õuelt. Mere poole tee äärde avalik soe WC.

Nõukogude 4-korteriline kolhoosielamu (provisoorne)

1960. aastatest hoone, mis olnud uusima ajani kasutusel. Tuuakse üle 2 x 2 m suuruste väljasaetud seinatükkidena ja moodulitena. Saab riiklikuks museaaliks.

- Silikaadist tüüpprojekt nr 61.
- Hoone korterid käsitlevad 4 teemat: I korruse üks korter 1960nd aastate tavainimese interjööri (personaalne käsitus), II korruse korter 1970. aastate lõpp-1980. aastate alguse eesrindlase pere interjööri, II korruse teine korter perestroika aja joodikust põllutöölisele kuuluv; I korruse teine korter 2000. a

küla kauplus (Karula RP-s nähtud) koos meeste nurgaga (võimalik tegutsev müügikoht) või siis uue Eesti Vabariigi euroremonditud korter.

- Ruumides helitaustad ajastukohaste raadioprogrammidega: 1960. aastatel Gurjevi-Otsa duett patriootlike laulukestega; stagnaegses korteris telekast heroiline sõjafilm, raadiost ansambel “Laine” ja “Horoskoobi” tähed, kongresside materjalide või Brežnevi “Uudismaa” päevapikkune ettelugemine (raadioprogrammid vastavad nõukogude kalendritähtpäevadele); perestroika korteris mingi süldimuusika; kaupluses või elukorteris kaasaegne tümps.
- Koridoris on iga korteri ees ajastut ja inimesi selgitavad stendid

D. TOITLUSTAMINE MUUSEUMIS

Praegune lahendus endise eksponaathoone Kolu kõrtsi baasil, mis töötab alates 1993. aastast, juurdeehitus 2000. aastast. Võimsus 200 in korraga. Köögi võimsus väike, kommunikatsioonid ebapiisavad. Vana hooneosa vajab järjekordset kapitaalremonti (laetalade sõlmed pehkinud). Laiendamise ja võimsuste suurendamise võimalused puuduvad. Turismigruppide teenindamine ebarahuldav. Vajalikud suured investeeringud uutesse lahendustesse, töötajate motivatsiooni tõstmisse.

Toitlustamine peab jääma aga ajalooliselt stiilseks, muuseumi missioonist ja huvidest lähtuvaks, kasumlikuks, paindlikuks, kõiki valdkondi teenindada suutvaks.

Kolu kõrts – toitlustamine, EVMi ja Eestimaa tutvustus, laste mängukoht

- Aasta temaatikaga ja üritustega seotud toidud ja nende tutvustused lehtedel
- Kõrtsi menüü mitmes keeles kaante vahel
- Laual vastavalt hooajale tasuta eestimaiste õunte või marjade kausiga pakkumine
- Nädalavahetustel kindlatel kellaaegadel elav muusik, ühislaulmised
- Tähtpäevade tähistamine
- Suurte gruppide ja õhtuste ürituste puhul abijõudude kasutamine
- Päeval tallis
 - a) slaidiprogramm Eesti maakohtadest, lindilt taustaks Eesti inimeste eluloojutustused;
 - b) vabaõhumuuseumi üritustele viitavad videod;
 - c) Filmid Tallinnfilmi või FIFOFO arhiivist
 - d) esemete slaidid, mille taustaks kaasaegsete külastajate meenutused ja imestused oma kogemustest (nii eestlaste kui muulaste tõlgenduses).
- Laste mänguasjad nii kõrtsis sees kui ka väljas (olemasolev)
- Kõrtsi kojast uus stend infoga ajaloost ja Kolu kõrtsi tänapäevast
- Kõrtsi ristmikul hobupeatus ja laadaplatsi imitatsioonina vankritest käsitöökaupade ja joogi müük
- Potisetud mõnel päeval hooajast hobuse ja vankriga teed mööda sõitmas ja kaupa pakkumas

- Metsas suuremõõtmelisem WC (võimalik lahendus kõrtsi lauda välisilmega, seest kaasaegne). Saab selle hoonega lahendada panipaiga, ka pagaritöökoja (?) võimaluse ja keskkütte koha.

Töökmani kõrts – avatud toitlustamiskoht

Teostatav SA EVMi allsihtasutuse korral laenu ja vettpidava äriplaani korral. Peab mahutama kuni 500 in suurusega seltskondi. Rahvuslik köök. Õuetoitlustamine.

Egoni maja – baltisaksa stiilis restoran

Liberty Egoni maja rekonstrueerimisel. Stiilne ja saksik. Elav muusika. Küllastamisele avatud. Ettetellimiste võimalus.

Suvekohvikud ja piknikud

- Piknikuplatsid
- Vana peavärava joogiautomaadid
- Joogi pakkumine taludes
- Šveitsi villa juures praegune laborihoone (2013)
- Hiidlaste rändpüügimaja müügikoht
- Autentne toitlustus turismiatraktsiooni koopiataludes

Uue administratsioonihoones-pääsla kohvik (2013)

Töötajate ja küllastajate kaasaegne toitlustuskoht. Opereeritakse SA EVMi kõrtside allsihtasutuse poolt. Kasutusel ka EVMi ja Kanuti töötajate igapäevaseks toitlustamiseks. Hoones suur keskköök kogu EVMi toitlustuse varustamiseks, võimalus ka välisteelimusteks – catering.

E. “PALJURAHVUSELINE EESTI” – KOOPIAHOONED JA REKONSTRUKTSIOONID TURISMIATRAKTSIOONINA

Turismiatraktsioonis käsitletakse pärandina traditsiooni ja tegevust. Hooned ise kuuluvad nn muuseumi infrastruktuuri valdkonda.

Kogu teema on teostatav üksnes kas kohalikul sponsorrahastamisel või europrojektina turismiatraktsiooni nime all või ehituslaenuga. Valdkond on pakutav ka Tallinna 2011. a Euroopa kultuuripealinna atraktsiooni väljaehituseks teemal “Multikultuurne Tallinn”. Tallinnas on kõik nimetatud rahvusrühmad esindatud ja siin on nende ajalooliste juurte teema kergelt käsiteldav. Igas nimetatud talus on võimalik seada sisse eraldi sissepääsupilet. Selle atraktsiooni töötamise korral saab üldist muuseumi

piletihinda tulevikus mitte tõsta. Et tegemist on koopiahoonetega, on nende kasutus aktiivsem ja atraktiivsem. Igal juhul on tegevus aastaringne. Lahendada valgustuse ja sooja probleemid (kaasaegsed tugisüsteemid). Esemel on samuti koopiad. Võimalikud rollimängud küllastajatele, riietumise võimalused (ettetellitud üritused riietuses), eksklusiivsed ja väikestele sihtrühmadele temaatilised õhtud väga autentse toitlustamisega. Probleemiks suured halduskulud.

Avinurme

20. saj alguse Avinurme puutöömeistri talu. Grupi suurus umb 40—50 in

- Laudas loomad
- Külastajal (1 perekond või sugulaskond korraga) võimalus ööbimiseks, suitsusaunas käimiseks.
- Kombestiku õpetus
- Pedagoogiline tegevus
- Turistidele aktiivne puutöö demonstratsioon ja kaasategemise võimalus.
- Köögis söögitegemine, leivategu.
- Laastude lõikamine
- Korvitegemise kursus
- Perenaiste kursus
- Tünnide ja laastukorvide müük rehealusest.

Peipsi-vene vanausulised

20. saj algus, risti ehitatud kaetud õuega elamu. Grupi suurus max 25 in. On võimalik ka loobuda senisest eeskujuks olevast hoonest ja ehitada koopia suurest tellismajast. Sel juhul grupi suurus umb 50 in

- Vanausuliste teema. Aktiivsed selgitused ja lindilt laulud, võimalusel ka elavat esitust
- Kaetud õuel info vanausulistest ajaloos ja täna
- Sibulakasvatus, sügiseti Peipsimaalt pärit sibulate müük
- Vene ahjutoidud
- Vene seltsid ja ringid
- Vene kalendritähtpäevad

Setu Vanatalu

20. saj algus, kolmerealise ehitustavaga talu (sh suur raudkividest laut). Grupi suurus 50—60 in

- Setu teema ajaloos ja täna
- Setu tekstiili väljapanek
- Tikkimine, õmblemine, kudumine jms setupärane naiskäsitöö
- Setud nii elavalt laulma kui ka lindilt
- Aktiivne talugiid
- Setu toitude valmistamine ja degusteerimine
- Setu praasnikute pidamine vastavalt kalendritähtpäevadele üritusteks kohandatud kivilaudas

Rannarootsi talu

19. saj lõpp—20.saj algus, talu ehitatakse fotode ja kirjelduste järgi, originaali pole eeskujuks võtta. Grupi suurus umb 30—40 in

- Rannarootslaste elu algusest, kulgemisest ja jätkumisest pärast lahkumist
- Rootslaste kooskäimised
- Riietus
- Keelenäited lindilt ja elavas esituses

Baltisakslaste villad

20. saj algus, rekonstrueeritud originaalsed hooned

- Liberty investeerimiskohustusega opereerida

F. KAASAEGNE MUUSEUM KUI HUVITAV JA ÜLLATAV AJALOO VAHENDAJA

Vajalik lahendus näitamaks, et vabaõhumuuseum ei ole üksnes koht muutumatutele museoloogilistele mõtetele. Külastajamagnetiks on intrigeerivate ja harjumatute lahenduste pakkumine, mis tekitab ühiskonnas diskussioone. Võimalikult dünaamiline, samas teaduslik etnoloogiline lähenemine, mis eeldab eelnevat uurimistööd, suuremat teaduslikku koostööd ülikoolide ja Eesti Rahva Muuseumiga. Kaasnevad trükised, konverentsid.

Kerased plats – tegijad läbi sajandite (?)

(Detmoldi Vestfaali Vabaõhumuuseumi „Zimmerwelten” väljapanekust inspireeritud, provisoorne). Europrojekti najal teostatav, seostatud EVMi kogumispoliitikaga. Teema on võimalik paigutada ka avatud fondihoidlasse

- Kaugemas perspektiivis mulgi suurtalu, aga seda ilmselt lähema 15—20 a jooksul ei õnnestu rajada. Seni pole mõtet hoida platsi tühjalt räämas.
- Interjööride ekspositsioon terve platsi ulatuses kaasaegsetes kergpaviljonides. Iga paviljoni mõõtmed vastavad konkreetsele personaalsele interjööri. Lisaks interjööri selgitused, fotod, dokumendid interjööri „eesruumis”.
- Ühiseks temaks „Eestimaa tegijad” läbi konkreetsete näidete:
 - a) Muinasaegne rekonstruktsioon elamust
 - b) Arheoloog Ain Lavi keskaegsete rehemajade kaevamistest rekonstruktsioon
 - c) Ühe mõisa interjäär, fotod, lugu
 - d) Konkreetse mulgi või kapteni häärberi tuba ja lugu
 - e) Elmiine Otsmanni tuba ja lugu
 - f) 2000. a turismitalu ja lugu
- Kerased küünis müügilett tootlustamiseks, üksikud lauad sees istumiseks

Virtuaalne muuseum

Virtuaalsuse tõstmiseks võiks tuua iga kompleksi juurde valguskaabel ja lahendada sellega seotud tehniliste seadmete abil kaasaegsed esitlusvõimalused helidele projektsioonidele, seire, programmide ülekanded muuseumist väljapoole jms. Näiteks Tallinna kultuuripealinnaks olemise ajal 2011 programmide internetiülekanded jälgimiseks kõigile huvilistele. On võimalik siduda ajalugu kaasaegse kunsti esitlusvõtetega, mis oleksid lühiajalised eksperimentaalsed hittprojektid. Virtuaalsus erakorralise tehnilise ideena võib äratada investoris huvi.

G. PUHKUS JA MEELELAHUTUS

Tegemist on vabama kasutusega piirkondadega, kus museoloogiline keskkond ei esita erinõudeid sisule. On võimalik eraldatus tavakülastajast. Sel juhul on kasutatav kinniste ürituste korraldamisel, eritasu.

Kiige- ja lõkkeplats

Vajab kujunduses uudset terviklahendust. Probleemiks on platsi väikesed mõõtmed (eriti jaaniõhtul, kui teatud ajahetkel on kogu külastajaskond koondunud ühele rituaalsele tegevusele – lõkke süütamisele).

- Külakiik ja lõkkekoht
- Ülendi tuulik panna elektriliselt tööle.
- Stend kiikumise ja selle kommetest, kiikumise ja lõkkega seotud pühadest minevikus ja tänapäeval
- Grillimise nurgake
- Istumiskohad laudadega
- Festivaliküünid
- Tantsuplats
- Ürituseaegsed müügikohad
- Laste mänguväljakud rahvalike mängude õpetustega
- WC-d
- Valgustus

Rannajoon puhketsoonina

Rand on korrastatud, võimalus saada paadisõite. Istepingid. Kaldapaljandit tutvustav ekspositsioon

Mitmekülgsed teenused

- Jalgratate ja tõukeratate laenutus
- Suuskade ja tõukekelkude laenutus
- Kepikõnd ja jooksurajad
- Lastevankrite laenutus
- Audiogiid
- Metsas elamusrada

- Rulluisutajate ringrada
- Piknikukorvide müük
- Suurüritused – mikroajaloo esitused
- Kinnised firmaüritused, vastuvõtud
- Väliteatrid ja –kino
- Pimedal ajal on eksponaathooned valgustatud liikumisanduritega varustatud prožektoritest (paigaldatud delikaatsetesse kohtadesse, et ei riku miljööd; aitavad kaasa turvalisuse tõstmisele). Vajab suuremat investeeringut ja projekti.

H. TRANSPORT EKSPOSITSIOONIS

Hobuvedu

Hop-on, hop-off transport

Uunikauto või -buss

Kitsarööpmeline raudtee (provisoorne, sponsorite leidmisel)

- Parkla juurest lähtub mööda setu-vene tee väliskülge, mäel ületab tee, Rusi ja tuulikute vahelt metsast, Kerase platsi ja vesiveski vahelt koolimaja lähedusse, sealt tee äärest tagasi (võimalik ka edasi-tagasi liikumine). Peatused: parkla, setu-vene, tuulikute mägi, koolimaja, Kerase ekspositsioon, parkla.
- Võimalik tuua üle mõni väiksem raudteejaam

J. KESKKONNAKAITSE

Looduse õpperada

- Uuendada looduse ja inimese teema ühendamise
- Vaatluspunktides stendid selgitavate tekstidega
- Suurem seotus EVMi ekspositsiooni kirjeldustega
- Ühendatud uue pääslaga ja sealt lähtuva loogikaga

K. HARIDUSTEGEVUS

Püsiekspositsiooni kõiki teemasid saab täiendada haridusprogrammidega, mis vastavad ka väljakuulutatud aastateemale.

Suurüritused vastavad aastateemale

Kõrtsid ja muuseumipood osalevad oma toodanguga

Teemad:

- 2006 tuulikud ja igasugune jahvatamine (ka raha, seoses eurole valmistumisega, võiks otsida Sampo panga tuge)
- 2007 juubelid ja juubilarid (seos: EVM 50), nende mälestused, hoiakud, väärtused
- 2008 häärberid ja eluviiside uuendamine (ka tänapäeval)
- 2009 talgud ja ühisabi (tänapäeval 3. sektor ja sotsiaalhoolekanne)

- 2010 hügieen, puhtus ja kord
- 2011 multikultuuriline Eesti rahvaste kalendris (Tallinn on Euroopa pealinn)
- 2012 kaubandus ja äri
- 2013 koduloomad ja lemmikloomad